

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile a
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, conținse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	ADMINISTRAȚIA
„ „ „ pe 1/2 an 5 „	de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor.	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
„ România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	
„ „ „ pe 1/2 an 7 „		

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 5302--1900.

Prea onoraților Domni protopresbiteri, Onorată preoțime parohială!

Recercați de către Escelenția Sa dl. Ministru de agricultură reg. ung. cu rescriptul său din 17 Decembre 1900 Nr. 98974. Vă aducem la cunoștința următoareie:

Prin articolul de lege XVI din 1900 s'a decretat înființarea unui fond pentru ajutorarea servitorilor și a zilerilor aplicați la lucrul de câmp.

Acest fond se formează:

a) din contribuiriile servitorilor sau a zilerilor, cari se înscriu ca membri la acest fond;

b) din contribuiriile posesorilor de pământuri, cari lucră pământurile lor cu servitori sau zileri.

c) din ajutoriul anual ce îl dă statul.

Mențiunea acestui fond de ajutorare este, ca servitorii și zilerii, cari sunt înscriși de membri la fond se poată primi în cas de boale ajutoare în bani, medicamente și tractare medicală grătuită, iar la cas dacă dênșii devin ne-capaci de lucru se poată primi din fond ajutoare lunare și după moarte familiile lor escotentare.

Cele espuse ajung pentru a Vă putea convinge despre foloasole și binefacerile cele mari, ce se vor revârșa tocmăi asupra păturei celei mai sêrace a poporațiunei noastre. Aceasta este motiv suficient, pentru ca preoții nostri, cari pururea au fost între cei dintâiu, cari s'au înțeresat de binele și fericirea turmei, încredințate păstorirei lor, și de astădată să nu întrelasă a lumina și îndemna pe credincioșii nostri, îndrop-tățiți, ca să grăbească a se înscria de membrii la fondul de ajutorare mai sus amintit, folo-

sindu-se de binefacerile lui, ca așa să rămână scutiți de multe neajunsuri, de care sufer astăzi.

Nu poate fi scopul nostru de a înșira aici toate dispozițiile legii privitoare la amintitul fond, ci ne mărginim a recomanda Părinților protopresbiteri și Domnilor preoți, ca să-și procure legea sus amintită și studiindu-o, în modul cel vor afla mai potrivit, să o aducă la cunoștința credincioșilor nostri.

Caransebeș, la 12 Ianuarie 1901.

Episcopul diecesan:
Nicolae Popea m. p.

Nr. 5408 Șc. ex 1900.

Învătătoriului Vasile Miclea din Iertof, al cărui testimoniu de cualificațiune învățătorească estradat sub 5/17 Septemvire 1891 Nr. 2797 Șc. ex 1891 afirmative a ars cu ocașiunea unui foc întemplat în școală, i-s'a estradat sub Nr. 5408 Șc. ex 1900 un duplicat.

Caransebeș, în 10 Ianuarie, 1901.

Consistoriul diecesan.

PARTEA NEOFICIALĂ

Uniunea Românilor din Transilvania cu biserică romano-catolică sub împăratul Leopold I.

(Continuare)

XII.

Uniunea în lumina luceșerilor ei.

Ferberea produsă prin turburările religioșe și politice în Ungaria și Transilvania era în clocotire și provocă resboiul civil. Atât o parte

de Români cât și Maghiari, cu deosebire partizanii lui Tökölyi, începură a se mișca serios. În anul 1703 erupse în fine revoluțiunea lui F. Rákoczy, sub stindardul căruia se grupară toți nemulțămiiții, pe care îl sprijiniră din toate părțile. Mare înfruntare a avut asupra stărilor politice și religioase și cestiunea succesiunii la tronul Spaniei. Aceste evenimente potoliră dorința în urma situațiunii grave și pofta prea expansivă de proselitism a guvernului central din Viena, carele începū a șovăi după împregiurări într-o blândete și siluire. Împăratul Leopold I a murit la 5 Maiu 1705, érá cardinalul Colonieiū la 21 Ianuarie 1707. Atanasiu perđend pe protectorii sei, în fața năvălitorilor revoluționari se refugiasse, la Sibiiū. Ioan Circa ajutat de F. Rákoczy și de Curuți se proclamase de episcop. „În tot timpul de șapte ani fortuneși — scrie Barițiu¹⁾ — *Românii desbinați și în politică, adecă dintre cei uniți s'au bătut alătura cu imperialii sub nume de lobonți cei neuniți în partea lui Rákoczy sub nume de curuți, cari se ucideaū unii pre alții ca ferele carnivore*». Acesta fū primul rod al uniunei cu papistași. Cronicarii înșiră numele următorilor căpitani însemnați, cari ar fi luptat în óstea curuților, și adecă: Negru, Dragul, Bălică, Pinte, Bucur, Câmpean, chiar și G. Nagyszogi și alții.²⁾ De bună samă aceste referințe, precum și faptul, că Atanasiu a fost amăgit prin uniune și s'a vóđut înșelat ulterior în speranțeló sale, acestea sigur l'au îndemnat, ca în sinóduł sgomotos ținut în tóamna anului 1711, precum se afirmă silit, a subscris respingerea uniunei. Îndemnat apoi din nou la contrariul în 8 Novembrie 1711 a dat un protest în contra aceluł sinod³⁾. Atanasiu a reposat la 19 August 1713. Fără îndoelă, că Atanasiu s'ar fi lăsat de uniune, dacă l'ar fi lăsat. Era înse prea bine întrat în lațul și în apele Iesuiților. După mórtea lui urmă o lungă sedisvacanță, apoi fū confirmat de episcop gr. catolic parochul romano-catolic din Făgăraș Ión Pataki de origine nobil român catolisat. Sub acesta se porni o nouă vênătóre de suflete și frumósa biserică ortodoxă din Făgăraș zidită de Constantin Brâncovan Voda a fost cu forța ocupată⁴⁾.

În anul 1720 s'au revoltat Românii din comitatul Huniádórei, luând cu asalt cetatea Deva. Altă rescólă s'a făcut la anul 1727 în ținutul Abrudului. Ambele au fost năbușite după lupte sângeroase.

Reședința episcopiei unite s'a strămntat la

anul 1721 de la Alba-Iulia la Făgăraș, ér de aci la anul 1738 la Blaj.

Ión Pataki a reposat la 29 Octomvri 1727. După mórtea lui a durat sedisvacanța 5 ani. Inocențiu Clain a fost instalat de episcop la 28 Septemvrie 1732⁵⁾. Acest episcop crescut la Iesuiți, a cercat cu tóte mijlócele să sporéscă uniunea între Români, sedus fiind și seducend pre alții, că vor căștiga drepturi și privilegii. Resplata lui fă, că în urma sânteló sale, în fine trebui să pribegóscă și se móră în exil la Roma. În cât privesce drepturile dobândite pentru națiune, lăsăm so vorbescă măestrul seu biograf Dr. A. Bunea⁶⁾: „Episcopul Klein cercase până atunci tóte mijlócele spre a dobândi de la cercurile hotărítóre drepturile, cari so conveniaū bisericeii și națiunei sale. Se provocase la legea dumneđeéscă, dar înzădar, la umanitate, la dreptul firei, la diplome, dar tóte înzădar.“ „Ca se obtênă rezultate amenința, că ori se face dreptate Românilor ori se spulberă uniunea. Detentorii puterii publice nu so prea spăriaū de acestea, liniștiți fiind, că clerul interesat fiind va adera și mai departe la uniune.

Caracteristică este descrierea situațiunei, după 46 ani de la actul uniunei, descrisă în „Promemoria“ episcopului Clain; ea sună: „De aceea amar se plânge clerul și poporul român unit, că de și s'au folosit de tóte mijlócele imaginiabile, că să-și dovedéscă sincera și adevérata unire, totuși nu putură dobândi nimica, și n'au fost socotiți nici schismatici, nici catolici. Catolicii de rital latin đic despre ei, că nu sunt catolici adevérati. *Uniții ved, că le-a mers mai bine până au fost cu schismaticii, decât le merge acuma, căci atunci aflau totdeuna scut (patrocinia) atât la principii români, cât și în Moscovia, și cu spriginul acestora tot mai erau băgați în sémă atât la Curtea regéscă, cât și în principat, ori pe altă cale erau ajutați. Și dacă se întempla să nu li se facă ceva după dorința lor, cel puțin acesta nu era o iniuriă pentru ei, căci sciaū ei bine, că după drept nu li se cuvine.*“⁷⁾

Lucrarea episcopului Clain, terminată cu acesta promemorie, n'a dus la nici un rezultat, trebuind el se fugă la Roma. Așa s'au acordat uniților privilegiile. Nu era destul să fie unit, ci trebuia să te faci catolic, lăpedat de lege și de neam, ca se ajungi la ceva. Óre ađi stăm cu mult mai bine? Casuri singuraticé puțină mângăere ne lasă. Grele acuse aruncă episcopul Clain asupra teologului și asupra Iesuiților în memorialul adresat împărătesei Maria Teresia

¹⁾ Ist. Tr. tom. cit. pag. 226.

²⁾ Engel op. cit. pag. 178 sequ., Magaz. ist. tom, V. pag. 170, M. Horváth: Magyarország történelme Pesten 1862 tom. IV, Hurmuzaki I. c. pag. 87.

³⁾ Barițiu: Ist. Tr. I. c. pag. 227, Nilles op. cit. pag. 386—387.

⁴⁾ E. Miko I. c. pag. 112—113.

⁵⁾ Dr. A. Bunea op. cit. pag. 8.

⁶⁾ Op. cit. pag. 115.

⁷⁾ Dr. A. Bunea op. cit. pag. 119.

la 14 Septembrie 1741, zicând că dacă i se pune teolog în virtutea diplomei a doua leopoldine din 1701 atunci să se observe și celelalte puncte favorabile clerului și națiunii: „Teologii iesuiți nu apară clerul de maltratările, ce i le fac conaționalii lor eretici și în loc să-i lumineze pe aceștia și să-i aducă la calea adevărului, umblă să convertescă, sau mai bine zicând să instrăineze pe Români de la adevăr. *Ei nu sunt conduși de zel apostolic, căci atunci ar ave câmp destul de larg, în sinul națiunii magiare, ci de pofta de a rupe și micșora fundațiunea destul de mică a episcopului unit. Ei s'ar pute mulțami cu colegiul lor din Cluș și cu residențele lor bogate din Sibiu, Alba-Iulia, Brașov și Odorhei, de unde pot trâmite propagatori ai credinței catolice, căți le place. Dar nu au acest gând, ci căută odihnă în loc de muncă, nu vreați să se facă apostoli, ci să poruncescă episcopului și clerului, și să-și aproprieze o parte din cele 3000 fl. destinată pentru episcop, fără a lua în socotință, că clerul unit nu are nici cu ce se hrăni și îmbrăca. Din contra ei vreați să aducă și pe episcop la această sorțe tristă, și în faptă l'au și adus, căci episcopul, care nu are pentru sine quartir corespunzător, trebuie să se îngrijască de quartir pentru teolog, și să-i procure legume, fân, oves și alte trebuințioase pentru casa și caii lui, și prin acesta să se facă provisorul teologului. *Etă unde a ajuns demnitarea episcopescă! Etă sorțea noastră miserabilă ne mai pomenită pôte nicăiri în Europa.*»¹⁾*

În chipul acesta se arată folósele uniunii. Așa scrie Clain despre Iesuiți, carele a crescut între ei și i-a cunoscut bine. Aceștia s'au și resbunat asupra lui, pregătindu-i cădere. Unde aflăm noi în istoria exemplu, că Iesuiții să fi luptat și jertfit cândva pentru drepturi naționale sau pentru patriă. Ei au un scop: întărirea ordului lor. În sinul catolicismului chiar au oi o poziția excepțională. Explicabilă este furia și ura lor asupra episcopului Clain, carele lupta pentru a câștiga drepturile promise prin diplome imperiale, bisericii, clerului și poporului unit. Dar pentru nisuințele sale nobile, fû prezentat, de un bărbat resvrătitoriu, de un trădătoriu de patriă și de un promovătoriu de schismă. De calumniatori și trădători ai sei numesco I. Clain pe Iesuiți.²⁾ Delăturarea acestui episcop a produs frământări grave în sinul bisericii gr. catolice din Transilvania și a instrăinat pe mulți dintre Români de ea, convingându-se, că aci nu se au în vedere interesele lor ci ale altora. Fără indoelă că la aceste agitațiuni a contribuit și lucrarea monachului Visarion. Caracter mai

pronunțat luară aceste turbărări în părțile Dobrei, Dovei, Oraștiei, Sebeșului, Mercurii, Seliștei și Sibiului. Requisitele, odăjdiile, cărțile și alte lucruri bisericesci fură lăpédate afară din bisericile gr. catolice de poporul infuriat, și chiar pământul a fost săpat până la adâncime de un cot și aruncat afară și adus altul în loc. Au spălat icónele din biserici. Tóte acestea le-au făcut fiindcă țéneu, că atât locurile cât și vasele au fost pângărite și spurcate de preoții gr. catolici. Chiar și unele persoane înmormântate cu preoți uniți au fost desgropate și îngropate cu preoți ortodoxi.³⁾

Mai tóte lo credem că, s'au petrecut în revolta amărită, vedându-se Români amăgiți și înșelați în speranțele lor legate de uniune. Nici întervenirea prin deputați la curtea din Viena n'a schimbat situațiunea întru nimic.

Descrierea acestor lupte și suferințe din veacul penultim, trebuie să imple de jale și de durere ori care suflet curat românesc. Nu ne putem extinde acum asupra acestora, căci am deschide rane vechi și nevindecate, ci ne mărginim a reproduce unele voci, ale unor bărbați, fără indoelă de cea mai mare trecere între toți Români, cari la gr. catolici se numără între luceferii lor.

„Unirea cu biserica Romei — scrie *Nic. Densușan* — „Y. asa cum o făcuse episcopul Atanasie, s'a parut tuturor bărbaților nostri luminați din seculul trecut și din seculul present un paș foarte greșit în ce privesce viitoriul acestei biserici și viitoriul națiunei române din Transilvania“. Eră *G. Barițiu* scriind despre mórtea lui Atanasie, adauge: „Turburările religioase dintre Români s'au mai liniștit, înse numai pentruca mai târziu se reinvie cu o urgiă atât mai mare pe o lungă serie de ani, precum pôte se asle cu amară durere sufletescă tot Românul, care se interezază de istoria bisericii sale.“⁴⁾

„Făcù paterul Barani, dice *Samuil Clain*, mărturisirea unirei cu biserica Romei în limba latinescă, care limbă Teofil nu o înțelega, în care nu se scie din ce pricină n'au dat Barani episcopului titula de Mitropolit și de Archiepiscop Hevenesi provincialul Iesuiților a lucrat de s'au pus pe lângă episcop un teolog (catolic).“⁴⁾

¹⁾ Veđi pre larg la Dr. A. Bunea op. cit. pag. 348 sequ. E. Miko l. c. pag. 147 sequ. adserie tóte lui Visarion, pro care il numia poporul „Sfântul“. Noi nu ne putem estinde în acest tractat. Despre biserici dice: „Nehol Hunyadvármegyében, Hatszeg vidékén az Oláh buzgóság arra ment, hogy a templomokat megfiszítának a földet mélyen felásván kihordanák. uj, földet töltvén helyére ne'hol igen sok vizet hordottak be a templomba megmosták az uniotól és ekképpen szentelték fel ujra a templomokat, nem unitus papokat allítván a szolgálatra“ pag. 157--158; veđi și P. Bod l. c. pag. 349 sequ.

²⁾ Veđi broșura cit. pag. 34.

³⁾ Ist. Tr. tom. cit. pag. 327.

⁴⁾ Veđi Nic. Densușan l. c. pag. 35, Cipariu: Acte și Fr pag. 84.

¹⁾ Dr. A. Bunea op. cit. pag. 149--150.

²⁾ Dr. A. Bunea op. cit. pag. 164--167.

Vorbind apoi despre instrucțiile prin cari se vatămă autoritatea ierarhiei române, continuă astfel: „Mult au stătut Iesuiții de episcopul Atanasiu, ca se iscălescă acele iustrucții, ci episcopul nici decum n'a voit a le isoăli, că au cunoscut măestria Iesuiților. Tôte aceste trele (diploma a două leopoldină și instrucțiile), se socot a fi numai scorniturile (falsificările) Iesuiților, cari în tot chipul voiaă se stăpănescă peste clerul românesc Ear după eșirea episcopului Clain din Ardél, în popor se auđiaă așa cuvinte cumcă Clain pentru aceea au eșit din țera, pentrucă au vedut, că unirea nu e bună, și i-ă părut rău, că a unit atâta mulțime de sufiete, din care căusă se întorcău la neunire.“²⁾

Alt bărbat valoros G. Șincaiă scrie așa: „Unirea acésta, cum se va arăta la locul seu, mai pre urmă, numai popilor a folosit, că aceștia au dobândit puțină scutiță cam anevoiă, dar nobiliă au remas și rămân cu buzele dramboiate până astăzi, căci Latinilor destul le este, că înșelând pe Români în partea lor au putut învinge cu numărul pe Calvinii.“ Vorbind de Atanasiu relată după Cserei următoarele; „Și mergând la Viena de la cardinalul Colonică cu mare cinste s'au primit și i-au aruncat un lanț de aur în grumaz: acésta i-a fost tótă mergerea înainte, că tocmai precum lucră dracul, de caută voia omului, până ce il aduce la păcat, apoi il pörtă pe unde vrea, așa au făcut și cu vlădicul, până când l'au apucat în cursă; pentru că popistașii cu tótă șfiala il cinsteau până atunci, érá după aceea i-au luat tótă ocărmuireă din mână, și este un iesuit lângă dănsul pururea, fără de a căruia scire și voiaă nici o carte pôte scrie cuiva. Bucuros s'ar lăsa de unire ca acésta, dar nu-l lasă. De a mâncat sărat bee, că adevérat i-or împlé păharul.“³⁾ La alt loc ăice: „Ci noi Români, de vom lua afară clerul cel unit, care încă numai atâta se socotesce cât a cincea róta la car, ce folos am avut sau avem din tôte aceste?“⁴⁾

Eruditul Petru Maior ăice: „Și acuma se află unii și prin părțile năstre, cari învățând la Roma teologia socotesc, că numai acelea sunt adevérate, care le-au auđit la Roma și dór sângele și l'ar vërșă pentru monarhia papei. O! de ar fi apărat Dumneđeu neamul românesc do acest felii de ómeni învățați și teologi, cari numai cu autenția, cu tiful și cu vâlfa ce au în haine, și în locul lăcașului seu vraă să învingă pe toți, de spun cova de la Roma să taci, să înlămnesci, să caști gura. De arăți din sfinții părinți, din sobóre și din istoria cea veche a bisericii, asupra poveștilor lor, îndată ești

schismatic și mai reu decât ăreticii. Trebuc înainte a acestora toți să plece capetele, să-i chemi Rabi, domnule, Maria Ta și alte titluri ce se împotrivesc cinului călugăresc. Și în acestea lucrând li se pare că atunci țen mai tare canónele bisericesci și aduc slujbă lui Dumneđeu. O vremi! O obiceiuri!“¹⁾ Érá la alt loc scrie, că episcopii gr. catolici éraă asupriți de cei romano-catolici și exelamă „Papei nu-i trebuia Români, i-a trebuit numai catolici, ca să-i supună șie-și și oră cui.“

Învățatul Bărnuțiu scrie: „Supt înalta protecțiune a acéstuí Strigoniu fabricău Iesuiții diplome false, scoteau rescripte de la curte și hule de la Roma pentru nóua subprigonire a bisericii române sub titlu de episcopat al Făgărașului, numai simplicitatea preoților români apărá demnitatea Metropoliei Românilor de n'a apus cu totul, că nu luară întru nimic atari hule și rescripte și continuară și după uniunea acésta, ca și înainte de ea, a cănta în tôte bisericile române tot pe Archiepiscopul lor ca și mai înainte Îdată la începutul uniunei vedem în sínódele năstre pe patrele reptore al Iesuiților președând în locul superintendentului reformat și pe alt Iesuit il vedem neincetat în cóstele episcopului nostru priveghiindu-l ca pe un făcătoriu de rele. Acum spuneți-mi, ce diferință este între superintendentele de Tofeo și între iesuitul Baranyi, care din améndoii a fost mai bun pentru Români? Îdată după unire episcopul catolic din Alba-Iulia încalecă peste Archiepiscopul nostru și-l face vicariu, il înfruntă, il dojenesce . . .“²⁾

(Va urma)

Din Istoria Banatului Severin.

Partea III.

Resboaiele între Austria și Turcia pentru eliberarea Banatului, până la înființarea regimentului valaho-iliric, 1658 — 1767.

Marginile, relieful, avuțiile și numele Banatului.

Aceea parte a Ungariei, care e încungiuată de Murăș, Tisa și Dunăre, ear la O. și N. O. e despărțită de România și Transilvania prin culmea Carpaților, se zice: **Banatul Timișan** sau simplu **Banat**. Statisticele oficioase și istoriografii moderni o numesc: *Ungaria de Sud=Dél-Magyarország*.

Banatul cuprinde între limitele indicate un areal de 25.932. 14 Km. □. În Banat sunt 3 comitate: *Torontal, Timiș, și Căraș-Severin*. Comitatul prim și cel din urmă sunt cam de aceeaș mărime; ear Timișul e circa cu 2000 Km. □. mai mic decât comitatele surori.

Condițiunile decăpetenie pentru prosperarea unei țeri sunt apele curgătoare. Bunul D-zeu a înzăstrat Banatul

¹⁾ Acte și Fr. pag. 103.

²⁾ Veđi tom. III pag. 203

³⁾ Șincaiă tom. II pag. 136.

¹⁾ Procanonul lui P. Mcior de C. Erbicean, Bucuresci 1894 pag. IX intr.

²⁾ P. Ilarian tom. II pag. 323.

și mai cu seamă Căraș-Severinul cu ape curgătoare în abundență, căci pe lângă arterele principale numite mai udă solul Banatului: *Begheiu*, *Timișul*, *Cărașul*, *Nera*, *Cerna*, *Bărzava*, *Minișul*, *Higegul*, *Bistra*, și mulțime de afluenți, care își restogolesc în pripă undele lor cristaline spre bătăranul Danubiu.

Referitoriu la formele plastice deosebit în Banat: *regiunea munților a dealurilor și a șesurilor*.

Regiunea munților, cuprinde părțile resăritene. Vêrfurile sale urieșe (Gugu, V. Petrii, Țarcu, Godeanu, Murariu, Scărișoara, V. Babii, Arjana, Muntele mic, Semenicele etc.) fac parte din regiunea alpină și ne presintă o floră inelșugată; între flori ocupă trandafirul de munte (rhododendron) și alba regină (gnaphalium) locul de frunte. Coastele văilor sunt crescute cu păduri seculare, după presiunea nimerită a trubadurilor poporului nostru:

„De săcure netăiate,
Numai de cocoș cântate“.

Ramurile prelungite ale munților, respândite peste mijlocul Banatului până la Vêrșet și Baziaș, formează *regiunea dealurilor*, distinsă prin văi largi, aridități de forme mai rotunzite și mai puțin sêlbatic. Partea aceasta conține rudă de metale și minerale în abundență. Pentru esplotarea metalelor s'au întemeiat în Banat multe stabilimente de fer, dintre care fabricele dela Recița, numite „Birminghamul unguresc“, ocupă fără îndoială locul dintâiu.

Apusul Banatului e cuprins de *un șes*, ale cărui câmpii scufundate cătră Tisa și spre Dunăre, suferă mai ales prin debordările Timișului și ale Begheului. Pământul câmpiilor e mănos și dă roduri inelșugate. Această parte a Banatului se zice: „grânariul Ungariei“. Un oficeriu al statului major raportează (1747) împêrătesei-regine Maria Terezeia următoarele: „economul seceră de 20 ori mai mult, decât a sêmănat; partea de din jos de Timișoara are asemănare cu Egiptul, și ar fi aproape tot atât de productivă, dacă ar fi traversată de mulțimea canalelor existente în Egipt Acea jumătate a Banatului înșe, care e hotarnică cu România și cu Transilvania, e bogată în vii și în mine de fer, aramă, argint, și are apă bună și aer sănătos“¹⁾

Țerișoara despre care vorbim, distinsă prin frumșeța peisagiurilor și prin rodul inelșugat a holdelor sale, ofere pentru scrutinătorii fenomenelor naturale, pentru etnografi și istoriografi material abundent, și este pentru noi Românii de interes deosebit. Marele măestru al istoriografiei române Dl. B. P. Hasdeu²⁾, cunoscând, că regiunea muntoasă a Banatului deschide popoarelor resăritene calea cătră apus, arată: că din toate regiunile locuite astăzi de Români la N. de Dunăre, *Banatul și Oltenia*, cu prelungirea cea comună în țara Hațegului sunt singurile, care represintă o continuitate neîntreruptă geografică istorică a neamului românesc, un cuib de unde se romanisa treptat țerile spre apus, spre criveț și spre resărit, ha indirect și cele de peste Dunăre, cuibul mereu descărcându-și prisosul, dar remănând totdeuna plin“.

Istoriografii Ungariei folosesc de timpuriu, în înțeles mai larg sau mai îngust, restrins la districtul Caransebeș, numirea *Temesköz sau Temeskuz*, adică: *Timișana*, ca nume pentru această provincă³⁾. În

actele referitoare la pacea dela Carlovet Timișana e numită: *Temesvarerische Länder, Temesvarer Provinz și Temeser Bezirk*, sub care nume se înțeleg comitatele Timiș, Torontal și Căraș, care sultanul le cerea pentru sine. Eruditul *Marsigli*, contimpurându-l lui Carol VI (ca rege ungar al treilea) e cel dintâiu istoriograf, care folosese numirea „*Banatus Temesvariensis*“ (Banatul timișorean), „qui a fortalio Temesvar ita apellatur,“ — și d'atunci până astăzi folosind istoriografii cu predilecție numele acesta, „*Banatul timișan*“ sau simplu „*Banat*“ a ramas în us, ca nume de provincă, deși numirea această nu e tocmai corectă căci istoria nu cunoasce „Bani“ timișoareni. Numirea „*Voivodina sêrbească*“, adoptată pe la mijlocul veacului XIX de camarila vienesă, nu s'a înrădăcinat în graiul poporului, întocmai precum nici „*Dél-Magyarország-ul*“ oficios al timpurilor actuale, cât va fi suflare românească, nu va putea scoate din us vechiul nume „*Timișana*“ și „*Banatul timișorean*“ alui *Marsigli*.

Banatul Severinului, numit după catastrofa dela Mohács „*Banatul caransebeș-логоjan*“, dinpreună cu cele 8 districte valahe²⁾, apoi comitatele *Horom, Keve, Căraș, Timiș, și Torontal*, erau părți ale Timișanei; ba chiar *Cianadul* cuprindea porțiuni înșemnate din regiunile dela mează-noapte.

Comitatul Horom a cuprins regiunile de pe lângă *Palanca veche și noavă*. *Comitatul acesta* a stat după părerea lui *Pesty* în oare-care depedință de comitatul Căraș³⁾. Din *Horom* s'a format regimentul confinar sêrbo-banatic. Teritoriul seu aparține astăzi comitatului Timiș.

Din teritoriul *comitatului Keve* (Cuvin) s'a format regimentul germăno-banatic. După moartea lui *Mathia Corvin*, când puterea otomană începă să cuprindă porțiuni tot mai considerabile din teritoriul Ungariei *Keve* a fost șters din rëndul comitatelor. Astăzi formează o parte întregitoare a comitatului *Torontal*.

Comitatele Torontal, Timiș și Căraș, deși au trecut prin diferite faze, și-au păstrat numele și vechiilor autonomie. Din *Severin* s'a format regimentul confinar romano-banatic, și după a sa desfițare: *comitatul Severin*, dar numai, ca după o scurtă durată să-și peardă indepedința și să se contopească în comitatul Căraș, cu care dimpreună formează *Căraș-Severinul* de astăzi.

Horom și Keve au fost de timpuriu șterse din numărul comitatelor existente; *Timișul și Torontalul* gemeau de pela mijlocul veacului XVI sub jugul turcesc; numai *Severinul*, adică *Căraș-Severinul* de astăzi, a putut în urma eminenței sale organizațiuni avitice, să-și păstreze neatârnoa până la tradarea lui *Achațiu Barsay*. (Va urma).

tulează: „capitaneus partium regni inferiorum“, care titulatură nu se poate considera ca congruentă cu „*Timișana*“ de astăzi (*Szentkláray*, op. cit.)

²⁾ La locul acesta sunt datorii să rectific o greșală, ce s'a străcurat, în partea a doaua Dl. *Vincentiu Babeș*, fiindu-mi prin indigitări prețioase mână de ajutoriu, mi-a arêlat și eu am căștigat convingerea, că copia documentului principelui *Gavrilă Băthory*, referitoare la drepturile, prerogativele și libertățile Românilor din așa-numitele districte valahice, care s'a estradat la porunca împêratului *Francisc I* și s'a păstrat în arhiva bisericeii gr. or. rom. din *Logoj*, a dat-o Dl. *Mihail Bésan*, pe când era președinte al Comitetului parohial Înalt Prea sântiei Sale Părintelui metropolit Dr. *Victor Mihályi*. Asemănând d-l *Titu Hațeg* textual documentului din mânilor I. P. S. metropolit, cu cel publicat de *Pesty Frigyes*, s'a constatat corectitatea acestuia.

³⁾ *Pesty* în *Századok*, 1874: „azt vélem állíthatni, hogy Horom vármegye bizonyos szerves összefüggésben volt Krassó vármegyével és pedig oly formán, miként Solt vármegye, mielőtt Pest vármegyével egyesített, Székesfehérvár megyével kapcsolatban állt.

¹⁾ Dr. *Szentkláray Jenő*: Száz év Dél-Magyarország újabb történetéből.

²⁾ „*Romanii bănățeni*“, București 1896

³⁾ *Ludovic cel mare* aranjază la 1374 unele afaceri „în Comitatul seu Districtul de *Temeskuz*“, ear arhiepiscopul *Nicolae Olahul* numesce în seclulul XVI acest ținut „*Temesköz*“. *Ioan Hunyadi* se în-

Varietăți

Botezul Domnului s'a serbat în centrul diecesei noastre și în acest an cu pompă mare. Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea* a celebrat sânta liturgie, asistat fiind de Prea Cuvioșia Sa Domnul Arhimandrit *Filaret Musta* și de preoțimea din loc. „Sântirea apei” s'a sêvêrșit la Crucea din piață în fața unui public foarte numeros. La actele liturgice mai însemnate o companie de onoare, condusă de d-l căpitan *W. Kager*, a dat salve de onoare.

Personale. Prea Cuvioșia Sa Domnul Arhimandrit *Filaret Musta*, a călătorit Joi dimineața la Budapesta, pentru ca să iec parte la ședințele delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică.

Distincțiune. Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea* a distins cu brîu roșu pe redactorul *F. D.*, d-l *Dr. Petru Barbu*, pentru servițiile lui ca profesor la institutul diecesan și pentru darea la lumina a mai multor cărți didactice.

Dare de samă și mulțămîntă publică. În urma unui decis al Corpului profesoral dela Institutul teologic-pedagogic diecesan și cu încuviințarea Magnif. Sale Dlui Vicecomite comitatens, elevii numitului Institut au colectat în feriile Crăciunului ajutoare pentru sporirea „Fondului de ajutorare Ioan Popasu”.

Au colectat:

1. *Valeriu Nemoian*, teol. c. III, dela: *Alex. Bogoeviciu* 40 fil., Bis. din Verendin 2 cor. „Verendiniana” societate pe acții 1 cor.; *George Ionescu* 1 cor., Bis. din Luncavița 3 cor.; *suma 7 cor. 40 fil.*;

2. *George Vior*, teol. c. III, dela: Bis. din Toplet 3 cor., *Simion Caraiman* 1 cor., *suma 4 cor.*;

3. *Antoniu Foiăș*, teol. c. III, — nimica;

4. *Svetozar Mutașcu*, teol. c. III, — nimica;

5. *Petru Bernaz*, teol. c. II, dela: *Petru Popovici* preot 3 cor.; *Ioan Petrovici* preot 2 cor.; *Constantin Bernaz* 1 cor.; *Vasile Jianu* inv. 1 cor.; *Iosif Albert* paroh rom. cat. 1 cor.; *Maria Ranoi* 20 fil.; *Ecatarina Ranoi* 20 fil.; *Gavril Löbl* notar 1 cor.; *Vasile Pruneș* primariu 1 cor.; *H. Moise Gușcă* 40 fil.; *suma 10 cor. 80 fil.*;

6. *Corneliu Biro*, teol. c. II, dela: *Florea Biro* paroh 2 cor.; *Corneliu Biro* teol. 1 cor.; Bis. gr. or. din Herendesci 1 cor.; *Damian Juratoni* inv. 20 fil. *E. B. Negru* 40 fil. *Petru Barbulescu* 40 fil. *Elena Biro* 20 fil. *Alex. Novac* inv. 1 cor.; *suma 6 cor. 20 fil.*

7. *Traian Căltiun* teol. c. II, dela: *Ioan Căltiun* preot, 1 cor. *Zaharie Miulescu* 1 cor.; *Matei Teleagă* 40 fil.; *suma 2 cor. 40 fil.*;

8. *Emil Chimbir*, teol. c. II dela; *Pavel Chimbir* preot 2 cor. *suma 2 cor.*;

9. *Alexandru Dobrescu*, teol. c. II; dela: *Coriolan Bredicean* adv. 2 cor. *Mihail Bésan* not. public 4 cor.; *Dr. Dobrin* adv., 3 cor.; *Dr. Pompei Marcu* adv. 1 cor.; *Dr. Aurel Vălean* adv. 1 cor. *Dr. Corneliu Jurca* adv.

2 cor.; *Dr. Fényes* adv. 1 cor.; *Dr. Matthiasics* not. public 1 cor.; *Dr. Rosenthal* adv. 1 cor. *Nic. Dobrescu* not. pens. 1 cor.; *Matei Ignea* paroh 1 cor.; *Iosif Tempea*, preot 20 fil.; *Proștean* adv. 2 cor. *Nic. Birăescu* preot 2 cor.; *Martinescu* adv. 1 cor.; *Dr. Florescu* proto-notariu 2 cor.; *Petrovai* 20 fil. *suma 25 cor. 40 fil.*

10. *Nic. Câmpian*, teol. c. I, dela: *Ioan Petza* 40 fil.; *Vasile Pecina* 40 fil.; *Carol Lepsy* 1 cor.; *Stanomir Câmpian* 20 fil.; *suma 2 cor.*;

11. *Trifon Cocora*, teol. c. I, nimica.

12. *Nic. Muntean*, teol. c. I, dela: *Emilia de Manziarly* mare prop. 10 cor.; *Mihaiu Corneanu* notariu 10 cor.; *Dimitrie Iacobescu* inv. 2 cor.; *Nicoleta Ivaniș* 1 cor.; *Solomon Friedlender* 1 cor.; *Stern Leopold* 1 cor.; *Teodor Muntean* preot 2 cor.; *Pistora Ioan* 1 cor.; *Alex. Bocșan* v. not. 1 cor.; *Șietir Miloș* 1 cor.; *Mihail Astrab* 2 cor.; *Ioan Muntean* preot 2 cor.; *Irma Fényessy* 1 cor. *suma: 35 cor.*;

13. *Valeriu Nedici*, teol. c. I, dela: *Simeon Nedici* 2 cor. *Stefan Peia* 1 cor.; *Nic. Alexandru* 1 cor.; *Ilie Tătaru* 40 fil. *Nic. Lăudat* 1 cor.; *Costa Pătrana* 20 fil.; *Dim. Radu* 1 cor.; *George Sola* 40 fil.; *George Zărcula* 40 fil.; *Iacob Peia* 20 fil.; *Nic. Adam* 20 fil.; *George Radomir* 20 fil.; *Stefan Jucu* 1 cor.; *Ioan Cărneriu* Rotariu 40 fil.; *suma 9 cor. 40 fil.*

14. *Pavel Popescu*, teol. c. I, dela: *Dim. Popescu* 1 cor. *suma 1 cor.*

15. *George Runcan*, teol. c. I, — nimica.

16. *Ioan Surlașiu* dela: *Nic. Bălméz* 2 cor.; *N. N.* 2 cor.; *Nic. Muntean* 2 cor.; *N. N.* 1 cor.; *Teofil Popoviciu* 1 cor.; *Dr. Aureliu Novac* adv. 10 cor.; *Ioan M. Roșiu* adv. 10 cor. *Emilian Novacovici* inv. 1 cor.; *suma 29 cor.*

(Va urma)

D-l Aurel Diaconoviciu, originar din Boșca Montană, de presinte inginer-șef al serviciului tehnic din județul Jiu-de sus, cu ocașiunea anului nou a fost decorat de Maiestătea Sa Regele Carol al României, cu ordinul „*Cavaler al Coroanei României*”.

Societatea academică „Junimea”, aranjază un Bal Mercuri în 24 Ianuarie (6 Februarie) 1901 în localitățile societății filarmonice din Cernăuți, Președintele de onoare: *Eudoxie baron Hormuzachi*. Președintele comitetului aranjator: *Nicu cav. de Flondor*. Președintele societății: *Eusebie Antonovici*.

Convocare. Domnii acționari ai societății comerciale pe acții „*Severineana*” se invită la a **III-a adunare generală ordinară**, care se va ținea în *Caransebeș* la 28 Februarie st. n. 1901 la 11 oare înainte de amiază, în sala Comunității de avere. Obiectele adunării: 1. Raportul direcțiunei și bilanțul pe anul 1900. 2. Raportul comitetului de supraveghiere. 3. Decisiune asupra celor de sub punct. 1, 2 și darea absolutoriului. 4. Alegerea direcțiunei pe o perioadă nouă de trei ani. *Caransebeș*, în 10 Ianuarie 1901. — *Ilie Curescu*, președinte, *Ioan Mihai*, secretariu. — *Observare*: Vot decisiv în adunarea generală au numai acei

acționari, cari cel puțin cu 3 zile înainte de adunarea generală au depus la societate actiunile transcrise pe ei cu cel puțin 3 luni înainte de adunarea generală (§. 25) și eventual documentul de plenipotență.

Avis. Domnii, cari au primit în comisiune spre vânzare „Calindariul Românilui“ și „Bănățanul“ sunt rugați, ca esemplarele nevindute să ni le înapoieze, fără amânare, căci mai târziu nu le mai putem primi.

Tipografia și librăria diecesană.

Bibliografie

Pe pragul mormântului. Versuri funebrele de *George Simu* preot. Prețul 50 fil.

*

Cuvânt funebru, rostit la înmormântarea fostului director și învățător pensionat: *G. Bellissimus* întâmplată la 8/21 Octomvrie 1900, de *I. Dariu*. Tipografia *A. Muresianu*, Brașov, 1900. Prețul 20 fileri.

*

Curs elementar de Botanică și Zoologie pentru clasele inferioare ale școalelor medii de *Gheorghe Cherau* prof. și dirigent la școala reală. Partea I. Brașov, 1900. Prețul 2 cor. 60 fil.

*

Viața și operele lui Andreiu Mureșan. Studiu istoric-literar de *Ioan Rațiu*, prof. ord. la preparandie și școala superioară de fete din Blaș. Blaș, 1900. Tipografia seminariului arhidiecesan.

*

Educațiunea socială. Disertațiune cetită în adunarea generală a „Despărțământului Panciova“ al „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român“ ținută la 3 Iunie 1900 în Cubinul-Timișan de *Teodor V. Petrișor* învățător. Editor: autorul, sub auspiciile despărțământului. Caransebeș 1900. Prețul 20 fil.

Concurs

Pentru ocuparea postului de preot în parohia de clasa III din **Peștere**, protopresbiteratul Caransebeșului se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană“.

Emolumentele :

1. Sesiunea parohială în complex de 32 jugere cu venit anual mediu de 640 cor.
2. Plațul parohial de 1 juger cu venit anual mediu 40 cor.
3. Birul parohial dela 125 case câte 2 cor. de număr sau în boabe de cucuruz o jumătate de meț.
4. Venite stolare dela boteze, cununii și înmormântări 160 cor.
5. Alte venite accidentale 40 cor.

Recurenții sunt poftiți a-și înainta recursese: P. On. Oficiu protopresbiteral al Caransebeșului și a se presenta în biserică în vre-o Duminecă sau sârbătoare cu scirea protopresbiterului concerninte.

(2) 1—3

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pre baza încuviințării Ven. Consistoriu diecesan ddo 19 Decemvre ex 1900 Nr. 5089 Șc. se escrie concurs pentru întregirea definitivă a postului învățătoresc la școala conf. gr. or. rom. din **Moniom**, protopresbiteratul Bocșa-montană, cu termen de concurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană“.

Emolumentele sunt :

1. În bani gata 600 cor.
2. Pentru scripturistică 6 cor.
3. Pentru conferință 20 cor.
4. Cortel liber și grădina de legumi
5. Pământ de livadă 2 jug. 1000 st. □.
6. Pentru încălzirea salei de învățământ îngrijește comuna bisericesească.
7. Dela înmormântare, unde va fi poftit, 80 fil. ; iar cu liturgie 1 cor. 20 fil.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați, ca suplicele de concurs ajustate coform stat. org. bis. și a regul. școlar — adresate comit. parohial — să-le subștearnă Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral.

Alegendul învățătoriu este îndatorat a purta cantoratul bis. și toate lucrurile scripturistice necesare.

Concurenții sunt poftiți a se presenta în o Duminecă sau sârbătoare în sîta biserică din loc, însă nu în ziua alegerii.

Moniom, 1/14 Ianuarie, 1901.

[3] 1—3

Comitetul parohial

Alexa Groza
președinte.

Nicolae Ion
not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Maxim Popoviciu* protopres.

CONVOACARE.

Domnii acționari ai cassei de păstrare ca societate pe acțiuni „NERA” se convoacă la

a III-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Bozoviciu la 16 Februarie st. n. 1901 a. m. la 8 oare, în localitatea institutului.

Obiectele de pertractare:

1. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere despre agendele institutului pe anul al III-lea de gestiune 1900, decizie asupra bilanțului și darea absolutului, propunerea direcțiunii și decizia asupra întrebării profitului.
2. Alegerea direcțiunii conform § 18 din statut cât și a unui membru în comitetul de supraveghiere conf. §. 30.
3. Pertractarea asupra rogărei mai multor acționarii referitoare la modificarea §§. 5, 19 și 20 din statut.
4. Eventuale propuneri.

5. Esmiterea a doi acționari pentru verificarea procesului verbal luat în adunarea generală.

P. T. Domnii acționari cari nu pot participa la adunarea generală sunt rugați a ne remite plenipotența scrisă cu mâna proprie și vidimată de 2 martori cu cel mult 8 zile înainte de adunarea generală.

Bozoviciu, la 10 Ianuarie 1901.

1—1 [4]

Direcțiunea.

Active

Contul Bilanțului

Passive

	Cor.		fil.			Cor.		fil.	
Casa			5195	81	Capital de acțiuni em. I	66000	—		
Cambii de bancă	169689	08			” ” ” II	24000	—	9000	—
Cambii cu acop. hip.	85907	—	255596	08	Fondul de rezervă	10004	20		
Efecte			695	—	Fondul de binefaceri	415	86	10420	06
Conturi curente			12857	25	Cambii reescomptate			115006	—
Realități			2425	11	Depuneri spre fructificare			52106	98
Mobiliiar	1852	33			Dividende neredicate			312	—
După amortisare de 5%	92	62	1759	71	Interese transitoare			3562	51
Interese transitoare			3462	31	Profit curat			11004	79
Prodiversi			421	07					
			282412	34				282412	34

Perderi

Contul de profit și pierderi

Profit

	Cor.		fil.			Cor.		fil.	
Interese de reescompt	8572	90			Interese de escompt	19118	03		
Interesele fondului de rezervă	313	13			Interese de Conturi curente	388	98	19507	01
Interese de depuneri	2948	19	11834	22	Taxă			1088	19
Chiria	300	—			Provisiuni			10513	02
Spese diverse	1045	69			Pentru acop. dărei	1500	79		
Salare	6060	—	7405	69	Venit transpus	240	—	1740	79
Contribuțiunea	2216	87							
10% Dare după int. de dep.	294	82	2511	69					
5% Amortisare din mobiliiar			92	62					
Profit curat			11004	79					
			32849	01				32849	01

Bozoviciu, la 31 December 1900.

Iuliu Novac m. p.
Director executiv.

Aureliu N. Simtion m. p.
contabil și procurist.

Membrii direcțiunii:

Stachius Popoviciu m. p.

Dimitrie Bogoeviciu m. p.

Ioan Brinzei m. p.

Ilie Ruva m. m.

Daniil Radivoieviciu m. p.

George Străin m. p.

Subscrisul comitet am esaminat conturile de mai sus și le-am aflat în deplină consonanță cu registrele principale și auxiliare.

Bozoviciu, la 2 Ianuarie 1900.

Comitetul de supraveghiere:

Vasile Popoviciu m. p.
președinte.

Daniil Verindea m. p.

Ioan Attim m. p.

Nicolae Novacoviciu m. p.

Iosif Jeva m. p.